

Manifest de la Nit de Sant Joan 1984

*Diuen, i dic, que baix d'es pont vell
d'es riu de Santa Eulària, a punteta de
sol d'es dia de Sant Joan, hi neix una
herbata que també es diu «fameliar»,
que així que és nada descompareix tot
d'una; i que aquell que té prou esma
per recollir-ne un d'es seus brotets,
abans que descomparega, posar-lo
dins una ampolla negra i tapar-la tot
d'una ben tapada, té un fameliar per
tota la vida.*

Aquestes paraules, tan escaients
aquesta nit i en aquest poble, varen ser
escrites per en Joan Castelló Guasch,
eivissenc inoblidable.

En un moment com el present, en
què les nostres institucions ja es troben
en la possibilitat de començar a fer
feina de bon de veres per la llengua i la
cultura del nostre poble, hem de la-
mentar la mort d'aquest gran eivis-
senc, que ens va deixar definitivament
el passat 24 de març.

En Joan Castelló ha sét un d'aques-
tos eivissencs que han sabut treballar
infatigablement, fins i tot en temps ben
difícils per aquesta feina, perquè la
flama de la nostra cultura no s'extin-
gis.

Molts d'eivissencs començaren a lle-
gir en la pròpia llengua a partir de tex-
tos escrits per en Joan Castelló, sobre-
tot a través dels seus reculls de ronda-
lles, dels quals Marià Villangómez va
escriure: «...Castelló, després d'un
llarg aprenentatge de la seua pròpia
llengua, s'ha posat amb entusiasme a
l'obra. No bastava reunir els materials;
era necessari donar-los forma, narrar
de nou, no de paraula sinó per escrit.
Això ha fet en Castelló admirable-
ment: plasmar aquestos contes en una
obra literària, amb un llenguatge po-
pular, viu, molt expressiu, molt eivis-
senc...» A més, s'ha de fer memòria
d'«El Pitiuso», almanac de publicació
anual que aparegué des de 1945 fins a
1979, el qual assolí una notable popu-
laritat entre la gent d'Eivissa i Formentera. En aquesta obra mostrà una ve-
gada més la seua integritat i honradesa
en defugir la publicació de supersti-
cions i avanços climatològics incerts
que, ell ho sabia, n'haurien augmentat
la popularitat i la venda.

També hem de destacar la impor-
tància de Joan Castelló Guasch com a
recopilador de tradicions i costums,
molts dels quals probablement seran

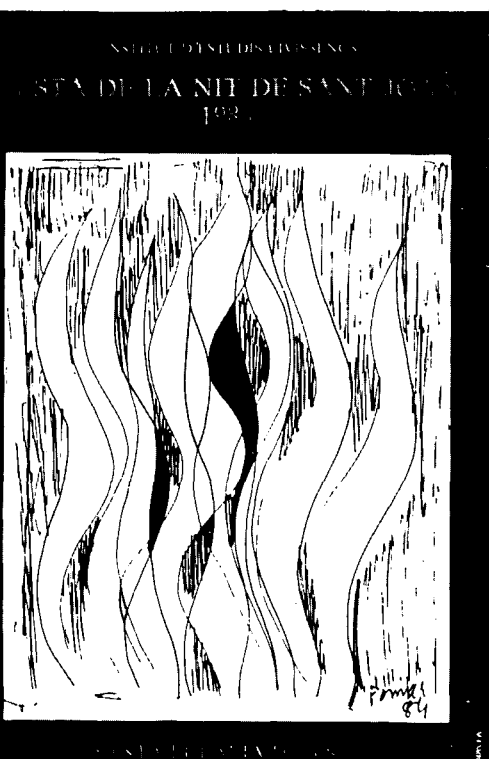
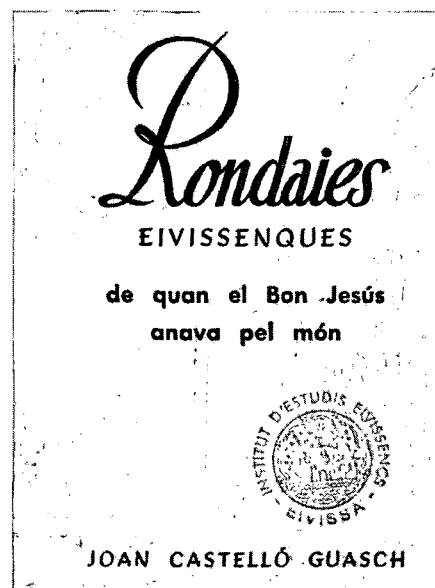
coneguts dins d'uns anys tan sols pels
seus escrits. Tractà des de temes rela-
cionats amb la música i el cançoner
fins a l'arquitectura popular eivis-
senca, sense deixar de banda aspec-
tes culturals com les supersticions o la
cuina de les Pitiüses. Dins d'aquesta
variada producció també hem de
comptar les excel·lents guies d'Eivissa i
Formentera, l'específica de Formente-
ra i la de Sant Antoni de Portmany.

«Hem d'ajuntar a tota aquesta apor-
tació a la nostra cultura —ha dit també
Marià Villangómez— el valor filolò-
gic que tenen els seus escrits: són un
tesor lingüístic», «testimoni —segons
el propi Joan Castelló— d'aquesta
parla catalana de les illes, que mai han
deixat de ser catalanes.»

L'obra de Joan Castelló Guasch
transcendeix l'àmbit estricte de les Pi-
tiüses i ha passat a ser objecte d'inte-
rès fora de les nostres illes, especial-
ment en congressos i estudis de nivell
universitari.

El seu cor eivissenc el portà a ser
fundador, juntament amb n'Albert
Costa Fajarnés, de la Casa d'Eivissa a
Palma, que en Joan Castelló va presi-
dir des de la mort d'aquell fins a la
seua pròpia mort.

L'Institut d'Estudis Eivissencs —al
qual Joan Castelló havia donat tantes
vegades el seu suport participant en al-
guna Festa de la Nit de Sant Joan o pu-
blicant les seues rondalles a la revista
EIVISSA— voldria, en aquesta nit de
Sant Joan, que el record emocionat
d'en Joan Castelló Guasch no es reduís
simplement a això, un pur record. Cap
eivissenc o formenterer de llei no s'hi
podria conformar. Desitjam que la
memòria d'aquest home sigui un esti-
mul, per a tots, a seguir el seu exemple.
Com? Estam segurs que aquesta pre-
gunta ja és la primera passa. Els qui el
coneguérem i tractàrem sabem que en
Joan Castelló es donaria per satisfet si
hagués aconseguit que cada eivissenc
es preguntàs què pot fer per estimar
Eivissa, es donàs una resposta sincera i
actuàs en conseqüència.

La resposta dependrà de les possibilitats de cada u:

Primerament, des de les Institucions —Consell i Ajuntaments, especialment—, pensam que s'hauria de fer possible, amb els sous de tots, la publicació de l'obra inèdita d'en Joan Castelló, la unificació, en un volum, de la seua obra dispersa i la reedició de les seues obres ja exhaurides. Seria altrament d'agrair que a cada poble de les Pitiüses els nostres Ajuntaments dedicassin un carrer a la seua memòria. Aquestes accions i d'altres serien una bona manera de mostrar el nostre reconeixement a la gran feina d'aquest home i de manifestar la voluntat ferma de donar-li continuïtat i pervivència.

En segon lloc, escriptors, intel·lectuals i altres persones ocupades en la nostra cultura, haurien de superar els complexos que el mestratge de Joan Castelló pugui produir i, entre tots, continuar la seua labor i arregar de viva veu les rondalles que encara queden, anècdotes, records, relats d'aventures, jocs d'infants, les maneres com la gent es vestia, els oficis, les festes i balls, jocs i vetllades, músiques i cançons, etc. S'hauria de veure també, de tots aquests usos i costums, quins s'han d'adaptar perquè ens serveixin encara en la nostra realitat d'avui i quins han de passar al nostre patrimoni històric.

Finalment, consideram molt important que les escoles, les associacions culturals, els clubs juvenils, els grups de teatre, etc., donin a conèixer l'obra de Joan Castelló, prenent-la com a base d'una gamma àmplia d'activitats: estudis del llenguatge, investigació de les tradicions, escenificacions teatrals i tota classe de treballs de creació artística i literària.

Però tot l'esforç que puguem fer per la nostra cultura no tindrà sentit si els eivissencs i formenterers no adquirim una consciència activa i responsable de defensa de la integritat del territori de les nostres illes, com a marc i suport que configura i determina la nostra autèntica cultura. Si entre tots no som capaços de salvar de tota llei de destrosses els esplèndids espais que la naturalesa encara ens ofereix, no servirà de res la nostra preocupació per recuperar fragments de la nostra tradició, de la nostra llengua o de la nostra història.

Santa Eulària d'es riu,
23 de juny de 1984

COMISSIÓ EXECUTIVA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS EIVISSENSCS

L'Institut d'Estudis Eivissencs, en la celebració de la Festa de la Nit de Sant Joan, es troba, una vegada més, davant la feina de redactar un manifest. Aquest acte tradicional, però, no s'ha de convertir en una rutina, perquè la rutina ni és creativa ni genera activitat. Avui dia les rutines constitueixen un element encara més nefast que en altres moments de la nostra Història. Fa tot l'efecte que el poble ha anat minvant el seu entusiasme i activisme de meitat dels anys setanta. S'està generant una societat no sociable, paradoxal formada per gent individualista i sense ambicions culturals. Tot i això, molts eivissencs inquiets i emprenedors no han trobat encara la manera de canalitzar el seu inconformisme, la seua voluntat d'avanç i les seues ganes de fer feina per la nostra cultura.

L'Institut d'Estudis Eivissencs pretén aconseguir aquesta funció. L'Institut vol ser una eina al servei de tots vosaltres, una eina flexible i eficaç, una eina d'incidència en la vida cultural d'Eivissa. Per satisfer aquesta ambició primordial, es fa necessària tota la participació possible per part de tothom. La participació de gent fins ara al marge de l'Institut serà l'element expansiu i dinàmic que tots nosaltres necessitem. Amb les idees de tothom podrem avançar i crear una nova dinàmica cultural.

La Comissió Executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs prefereix en aquesta nit de Sant Joan de 1983, no basar el manifest en la situació de la nostra llengua, cultura, medi ambient, etc. Les perspectives correctes es basen en el futur. Avui la llengua catalana segueix constituint un element regional de tercer ordre, la nostra cultura a ulls de la majoria es basa en quatre folklorismes provincials i encara hi ha una tira d'ajuntaments que no compten amb Pla General d'Ordenació.

Per la nostra part, en primer lloc, hem d'intentar entendre aquests fets i les circumstàncies que els han condicionat. Sabent el punt de partida —la

Manifest de la Nit de Sant Joan 1983

situació— i tenint uns objectius mínims, ja comptam amb els elements bàsics per començar a actuar.

L'Institut d'Estudis Eivissencs s'ofereix a totes aquelles persones que acceptin la defensa de la nostra llengua, cultura i medi ambient, com a canal d'acció, com a entitat participativa que pot donar suport a les inquietuds de molts eivissencs i formenterers.

L'Institut considera imprescindible l'inici d'un debat en profunditat dins la nostra societat de cara a superar la dinàmica viciada en què massa sovint hem caigut. No fan falta justificacions històriques per a la nostra existència: nosaltres som la nostra pròpia justificació. La nostra societat ha d'investigar i debatre per què el poble accepta bonament que el català siga cooficial a Balears però no siga oficial a l'Estat, per què no es produeix una reacció immediata i radical davant fets vergonyosos com la destrossa del Savinar d'es Codolar, per què fonamentam el nostre sentit de comunitat més en el passat que no en el futur. D'aquest diàleg constructiu n'haurien de sorgir les bases per a una Eivissa nacionalment rejuvenida, més allunyada d'esperits d'Imperi, solidària, europea, sense cap tipus d'adhesió a la nova onada de nacionalisme espanyol, una Eivissa verda, ecologista, planificadora intel·ligent dels seus recursos turístics, una Eivissa conscient i moderna...

L'Institut d'Estudis Eivissencs necessita saba nova que provoqui aquest diàleg i que, a partir d'aquí, basteixi a nivell ideològic i pràctic aquesta nova societat que tots desitjam. Aquesta societat que es va construint amb la feina de grups com el Centre Cultural es Vedrà de Sant Agustí i d'altres grups de les nostres illes. Per aquesta raó també vos convidam a treballar amb nosaltres, amb l'Institut d'Estudis Eivissencs.

COMISSIÓ EXECUTIVA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS EIVISSENSCS